

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU - LITERARIU CU ILLUSTRATIUNI.

CUGETĂRI DESPRE VALÓREA SI DESVOL- TAREA CARACTERULUI.

(Urmare.)

VII. *Educarea inimei s'eu a sentiamentelor si nesuintelor in generale.* Cu reflexiunea ultima ajunsemu la alu treile s'i, din punctulu formării caracterului, celu mai de frunte ramu alu educatiunei, la educatiunea inimei s'eu a sentiamentelor si nesuintelor, scurtu a voientiei. Educarea corpului, a spiretului s'eu mintiei si a voientiei, tóte trele si-au partea lor de cooperare la desvoltarea si intarirea caracterului; inse partea cea mai mare, partea leului, o posiede educatiunea voientiei. Pentru-cá in modulu voientiei, in determinatiunea consecinte si constante a omului spre fapte bune stá pe scurtu graindu caracterulu. Ci unde e vorba de fapte, fia aceste positive au negative, actiuni au omisiuni, voientia e sorgintele, din care acele actiuni ori omisiuni isvorescu si procedu nemidiulocitu.

Aici inse, vorbindu de faptele bune au rele, morali au nemorali, procedetorie din voientia, se nasce inainte de tóte o indoita intrebare. Anume: este óre omulu de la natura, cu alte cuvente, din nascere reu ori bunu? Si cá consecintia a acestei: ce e de t'ienutu despre libertatea voientiei omului?

Asup'ra acestoru dóue cestiuni nu puçinu 'si frementara creerii filosofii toturoru giutiloru si epocelor, incependu de la Gnosticii si Manicheii vechiei Persie si preste totu ai orientelui cu cele dóue principie ale lor, cu principiulu binelui si principiulu reului, cá creatorie si domnitorie ale lumei si cá isvóra a totu binele si reulu din lume,

pana la sapientii eleni si romani, pana la parintii bisericeii crestine, si pana la deistii, ratiualistii si naturalistii d'leloru nóstre. De unde noianulu releloru fizice si de altu soi, ce indurá omenimea? De unde disensiunea intre voientia superioare si inferioare s'eu intre ratiune si sensualitate, încátu nu numai lipsesce unu anumitu ecuilibriu intre ele, ci dupa adevitur'a esperientiei, cóst'a predominesce preste ce'a? De unde ace'a universale coruptiune morale, din a carei cauza vedemu cele moralmente mai bune si le aprobamu, éra de urmatu urmamu mai demulteriori cele rele? ¹⁾ Éca intrebári si lucruri, carile formédia basea, punctulu-de-mánecare alu tractamentelor despre educatiune, si carile, meditându despre problem'a de deslegatu a educatiunei, ti-se oferescu v'rendu nevrendu ochiloru mintiei spre considerare si reflexiune.

La intrebarea prima: se nasce óre omulu cu aplecári bune ori cu rele, ori nice cu bune nice cu rele? altminte respunde deismulu, ratiualismulu si naturalismulu modernu, si éra si altminte Bibli'a. Dintre deisti, naturalisti si ratiualisti unii t'ienu, cá copilulu se nasce in ce'a mai deplina si perfecta inocentia, asia cátu in sufletulu noului cetatiénu alu lumei n'are nice o base reulu, ci acest'a i-se adauge mai târdiu, cá unu eflucsu alu esempleloru rele. Afine cu ast'a e sententia altor'a, dupa care natur'a copilasiiului singuru si numai prin crescere se face buna ori rea, de la nascere fiindu d'ens'a cu totulu indifereinte, nice buna nice rea. Altii dincontra afirma,

¹⁾ *Ovidius*: „Video meliora proboque, deteriora sequor;“ si adaugiulu: „Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata;“ cfr. *S. apost. Paulu* in epist. cátra Románi.

că firea omului din naștere e bună, și lasată potterilor să ale ar' și rămâne bună; ea se strică înse prin scalciatele tendințe ale culturii și civilizației, drept'ce, că se graimă cu Rousseau, problem'a educației stă, nu în a duce pe omu către așa-numit'a civilizație, ci în a-lu reduce la natura.

Dară deca omulu vine pre lumea acést'a într'adeveru așa de bunu și inocente, cumu pre-tinde o ceta a ratiunabililor, atunci de unde se se esplice propensiunea și proclivitatea spre mîntiuna, furtu, resbunare, cerbicia și câte alte fapte detestabili, care proclivitate rămâne, ba predomnesce în unii pentru tóta vieți'a lor, în butulu educației celei mai ingrigite, ce capetara în copilaria? De ce faptele rele esercita asupr'a celor mai multi mai mare potere atragutória, decâtu stralucitele esemple de virtute? Asisiderea deca natur'a baiatîelului la originea și începutulu ei este indiferente, nice bună nice rea, pentru-ce atunci educațiunea nu-o pôte că pre o bucata de cera môle formá și face totu-de-a-un'a ace'a, ce intentiunédia? Pentru-ce atunci copii acelor'asi pariuti diferescu de-multeori așa de multu între sene în priviuti'a caracterului? Adeveratu e, nu se pôte negá, că educarea rea, esemplele rele adaugu multu la sporirea și inmarirea miseriei și necasuriloru genului omenescu. Ele inse n'ar' poté efeptu ast'a în mesur'a, ce dorere! o vedemu și scimu din esperienti'a cotidiana, deca n'ar' pre-estisá în noi dispusetiunea și proclivitatea spre reu înainte de tóta educațiunea și de tóte esemplele rele seducatórie.

Nu ne remane deci alt'a, decâtu a acceptá doctrin'a crestina despre culp'a și aplecarea spre reu ereditaria, originale, stramosiésca, cu care doctrina, desși nu în vorbe, dară în realitate și esentia consentiescu și pedagogii, macaru că naturalisti și ratiunalisti, dară mai profundu cuge-tatori, buna-óra Herbart Spencer. Dupa dânsulu „erorile copiiloru se potu preste totu luate considerá că o reocindare a eroriloru parintiesci.“ Ba elu intaresce dea-dreptulu, ca „idei'a general-minte (?) primita, cum-cá copii suntu inocenti, nevinovati, precându de o parte relative la scirea reului e adeverata, pre atunci de alta parte cu respectu la aplecările rele este cu totul falsa.“

În legatura strinsa cu aceste stă a dóu'a întrebare: ce se tînemă dară despre libertatea voiiintiei? Încátu este libera voiiintia omului? Ne-ar' duce prea departe și am trece preste cadrulu desemnatu alu tractatului nostru, cându amu vré se enumerámu la acestu locu tóte relativele sisteme filosofice și teologice. Că-ei fost'au, cari libertatea voiiintiei, séu a potintiei de a vofi au nu vofi unu lucru dupa cunoscerea lui spiretuale previa, o restrinseră mai multu au mai puțin, precumu gnosticii, deterministii și predestinatarii; înca și dintre sectarii reformatiunei bisericesci din seclulu XVI. concedu voiiintia omului a fi libera numai de coactiunea esterna, nu inse și de necesitatea interna. Fost'au, cari cu Her-

bart tîenura, că baiatulu se nasce fără facultatea voiiintiei, și acést'a numai încetu pe încetu se des-vólta într'insulu. Scurtu: încependu de la sapientii stravechimei până diosu la schoppenhauerianii și alalti filosofi din dílele nóstre voiiintia omului și libertatea ei formara base și obiectu de nenumerate filosofeme, care de care mai contrarie și mai contradicatórie. Fia drept'ace'a de ajunsu a spune, că doctrin'a crestina a bisericeii apusene de acordu cu a cei resaritene invétia, cum-cá voiiintia omului în determinările s'ale e libera nu numai de vre-o coactiune provenitória din afora, ci și de necesitate interna, psihica. De acordu e cu invetiatur'a acést'a și mintea sanetósă nepreocupata. Că-ei, că se ratiocinámă cu puținele cuvente ale unui celebru filosofu alu bisericeii, „deca arbitriulu omului n'ar' fi liberu, atunci indesiertu ar' fi consiliile, eshortatiuniile, preceptele, opririle, premiele și pedepsele.“¹⁾

Pana aici vorbiramu de libertatea voiiintiei că de-o facultate. Pre noi inse ne interesédia la acestu locu ace'a libertate mai multu că o stare séu aflare-de-sene a omului, a inimei, a semtiamenteloru și nesuintieloru lui. Ce întielegemu dară sub acést'a libertate a voiiintiei? Întielegemu ne-aternarea de la potestatea reului, séu determinatiunea și resolutiunea voiiintiei spre bine, ce ni-o însusímă prin continu'a folosire cuviintósă a facultatii voiiintie. Asta libertate a voiei, că stare, se numesce și libertate superióre, morale, crestina, și, precum aieptaramu dejă în cele precedinti, numai despre unulu că acel'a potemu afirmá că o posiede, carele luptandu-se în continuu contr'a pofteloru și pasiuniloru desordinate și padfнду-se de a fi prerapitu de dênsele, în urm'a acestei e în stare de a se decide totu-de-a-un'a pentru principiulu morale supremu. Vedemu dară, că ea coincide p'aci, că se nu dícemă intru tóte cu definitiunea caracterului. Omulu cu caracteru e omulu în adeveru liberu.

Insemnata parte, grea problema acést'a, ba potemu dice cea mai grea, în totu cuprinsulu pedagogiei! Pentru-cá obiectulu cestiunatei probleme: conditiunea inimei séu indolea cu semtiamentele și nisuintiele, nu numai în diferitii individi se aréta fôrte peculiarie, ci și în un'a și ace'asi persóna suntu fôrte nestabili și vacilatórie; de unde procesulu și cursulu desvoltării lor e din cele mai nesigure. Și cu tóte aceste, séu mai dreptu graindu, chiar' pentru aceste trebuie cu cea mai neadormita griția și cea mai încordata atentiune se fia educarea în scóla că și în familia la desvoltarea sanetósă a semtiamenteloru. Că-ei cine se pôte díce aievea ferice pre pamentu? Acel'a și numai acel'a, care se semte ferice. Asiadara de la semtiamente aterna adeveratulu pretiu și valórea intrinseca a vietiei. Nu cu mai puțină luare aminte trebuie se fia educațiunea la indolea séu conditiunea inimei, carea resulta din totalitatea semtiamenteloru cum și a urmeloru, ce semtia-

¹⁾ S. Thom. Aquin. 1. qu. 83. art. 1.

mentele repetițe lasa în interesul nostru, și care indole cu câtu va fi mai curată, mai fragedă și mai profundă, cu atâtu va subministra unu isvoru mai abundante de cugete și fapte frumoșe în viața.

VIII. *Educarea inimii în speciale; înriurinița sentiamentelor morali, religioșe, simpatetice, intelectuali și estetice asupra formării caracterului.* Se considerăm din cestiunatul punctu-de-vedere ce vași mai în detaliu sentiamentele. Și anume, lasându la o parte așa-numitele sentiamente sensuali, cari deriva din schimbările template în corp, se ne întretinem numai cu cele spițuali, adică cu sentiamentele morali, religioșe, simpatetice, intelectuali și estetice.

1. Cu respectu la sentiamentele morali educarea are mai desclinitu se considere obedientia, premiile și pedepsele, îndatinarea, exemplele, sentițiu detorinței și consciința.

Dintre acestea cea de întâiu, pre carea o potemu în ôrecare mesura desceptă chiar' și în pieptulu plapandului copilasiu de la tîție, este obedientia. Desi toate actele și faptele fragedei ființe se invertu prelânga conservarea vieții s'ale animalice, și desși ea nu scie încă se distinga între bine și reu, între alu meu și alu teu, totusi crescatori și parinții facundu-i în tonu și modu amorosu și simpaticu cutare pretinsiune, ea sîmte superioritatea pretinditorilor, ce'a ce apoi în modu p'aci neșplicabile o stremura se imolinēșca pretinsiunea, se asculte de cei ce i demanda. Estmodu obedientia e o virtute fundamentale în educatiune, e începutulu, radecin'a, bazea și sorgentele toturor sentiamentelor și virtutilor morali. Din ea deriva respectulu auctorității, stimarea și iubirea acestei, justiti'a, prețuirea-desene, prețuirea de-aprôpelui, și că corôn'a și rezultatulu acestor'a libertatea, moralitatea și întieptiunea adevărata. Educarea trebuie dreptu-ace'a se fia cu preferita luare aminte la dădăcirea obedientiei în anim'a copilului, la dedarea lui spre obedientia încependu din etatea lui cea mai fragedă. Renumitul pedagogu Comeniu dice în acestu respectu: „Cine 'și dresădă bine caii, i invētia mai întâiu se asculte de frene; cine voiesce se cultive copii, trebuie se-i dede mai întâiu se asculte de cuvente.“ Eca filosofulu Kant plane afirma, că „la începutu copilulu trebuie se asculte orbesce; că-ci e lucru nenaturalu, că copilulu se comande prin strigatul seu, și celu tare se asculte de celu slabu.“ Negriginti'a în acestu respectu, după cum ne atesta esperiența, anevoiă se mai pôte supleni în periodii mai tardii ai vieții baiatului.

Spre îndegetatul scopu trebuie inse desclinitu dōue se observe cu rigōre. Antâiu mandatele nôștre nu fia prea multe și prea dese ori contradicătōrie unulu altui'a, în urm'a carei pedanterte copilasiulu se nu mai scia, de ce se țiena și de ce se se apuce. Unu scopulu, o stanca acēs'a, de care multi parinți și crescatori se lovescu; cu toate că e de o miia de ori mai bine a nu demandă nemica baiatului, decâtu a

fi inconșciute în mandatele s'ale, seu a demandă și a nu starui că mandatulu se se implenēșca. A dōu'a: mandatulu fia bine cumpenitu, luminatu edisu și respiratoriu de amōre cătra copilulu. Copilulu atari mandate le va esegută cu placere și iubire; că-ci ce procede din inima petrunde la inima.

Cu toate acestea e p'aci cu nepotința, că și prelânga tractarea cea mai întieptă și mai cu tactu firea copilului se nu manifeste aōrea contrariulu obedientiei, adică nesupunere, cerbicia. De unde provine ast'a, și cum trebuie se operăm și procedemu înconșciute ei? Ea provine au din defectu corporale, din stemperamentulu și dispusețiune morbida a corpului, candu apoi forti'a nu ajuta nemica, ci singur'a-i medicina e pacientia, bunetatea și amōrea educatoriului. Au că mai departe neascultarea și cerbicosia e pecatōșă, e consciuta și voiita, în care casu demulte-ori ne va succede a o delatură prin simpl'a simpatia desceptata în inim'a elevului, mai alesu dēca opusețiunea lui contr'a pretensiunei morali n'a fostu tocmai precalculata, ci a procesu mai multu din neprecugetare și focu copilarescu. La dincontra nu remâne alta înderetu, decâtu a-lu astringe la ascultare, infrangandu-i voiantia contraria, dăra nice-decum nemicindu-o, ce'a ce ar' fi mare greșēla. „Trestia inclinată numai, că se graimu cu asemenarea Scripturei, se nu o rumpi, și muculu încă licuritoriu se nu-lu stingi de totu.“

Cu multa întieptiune și cu multu tactu are se procedă educatoriulu și intru premiarea au pedepsirea elevului, cari încă se numera între mediolōcele educării morali. Cumpetulu e regul'a prima în privința amenduror; că-ci „omne nimum nocet.“ Strica și pedepsele prea aspre și fără modru, dăra nu mai puțiu și premiile prea dese. Pentru-că, spre a vorbi în speciale, la ce tientesce premiarea elevului? La ace'a, că dēnsulu se esperiedie, se semta rezultatulu portării și faptelor s'ale bune, și prin ast'a se se impintene a perseveră în bine. Premiile de totu dese prea usōru ar' potē inse avē de efectu chiar' contrariulu, dedandu pre elevu a-si vedē numai decâtu fructulu ostenelei și încordării s'ale câtu de micuție, și așa micșiorându-i perseveranța și tēnacitatea, acēsta trasetura din cele mai marcante și mai esentiali ale caracterului, de carea are fiacine atât'a lipsa în viața. Aiba deci și dīle de bucuria, dīle de serbatōria elevulu, cari se-i inviosiedie sufletulu, se-lu întarēșca în cele bune, se-lu lege cu caten'a amōrei cătra cei ce se ocupa cu crescerea lui; dăra în generale premiarea fia rara, și decâtu materiale, fia mai multu morale, va-se-dica recunōșcerea și laud'a faptei bune și iubire din partea parinților și educatorilor.

Totu așa și pedepsele, cari voru se invite și infașosiedie consecința stricătōșă a faptei rele și într'un'a se previna repetirea ei, nu fia prea aspre, și prea desu aplicate. Că-ci în casulu primu, prelânga că potu se ucida sentițiu de onōre în copilulu, potu pré lesne strică chiar' și sanetatei

corporali; éra în casulu alu doile rezultatulu de regula ar' fi o anumita obdurare și selbătecare a elevului, ar' fi totu pređis'a tempore a sântiului de onóre, care iuse nu se pôte de ajusu recomendá spre sternire și dadacire. Rigórea prea neesorabile e daunósa în educatiune cá și în alte sfere ale vietiei. Tractându pre elevu cá pre unu sclavu, elu, dupa cursulu educatiunei finitu, va lucrá cá sclavulu dupa recascigarea multu doritei libertati: se va aruncá în estremulu opusu doctrineloru și precepteloru prea rigide, sub carile gemuse cá elevu. Cá pre o casa imaginaria redicată în aeru au compusa din cărți de jocu elu va nimici totu ce educatiunea a edificatu. Pentru ace'a se nu se uite nice-odata, și desclinitu la aplecarea piedepseloru nu, cá „langa vérga se fia acolo și merulu,” precum pré ingeniosu observá Luther, și cá numai iubirea pôte educá, care iubire firesce aré se fia, cum se esprime Hergenröther, nu numai bunetate, ci și serioșitate.

Piedepséle alt'cumu chiar' și în ce'a mai cu grigiá și prudinte educatiune suntu neincungiu-rabili. A vré se educi numai și numai cu svaturi, admonitiuni, dogéne este absolutu cu nepotintia, și o atare voiintia procede din umanișmu falsu și reu întielesu. „Si strica copilulu parintele, care crutiá vérg'a,” dice drept'ace'a și Scriptur'a; éra renumitul Pestalozzi asemenea: „Avemu nedreptu, dice diinsulu,¹⁾ dá avemu de siguru nedreptu, contr'a iritamentulu posteloru sentiuali a acceptá totulu de la poterea vorbeloru góle și a crede, cá vomu fi în stare a conduce voi'a copilulu dupa voi'a nóstra între tóte impregiurările fára piedepsire, prin simpla admonitiune verbale. Noi ne întipuiamu, cá umanitatea nóstra s'a inaltiatu la o fragedíme, care în nice într'unu casu nu ne mai iérta macaru a cugetá la midiuloculu uritu și duru alu lovirei. Nu e inse fragedímea umanitatii nóstre, ce'a ce ne conduce ast'felu, ci e debilitatea ei. Nu cunoșcemu nice urmările poterei piedepsitórie în iubire, nice cele ale debilitatii urgisitórie de ori-ce piedépsa. Tu poti vedé în casele de corectiune și de alienati consecintiele acestei debilitatii, și audí vócea miseriei între lacreme și infuriare roștiudu: Déca tata-mio și mama-mea la cea de antâiu reutate m'aru fi piedepsitu, n'asi fi acumu unu monștru înaintea lui D.-dieu și a ómeniloru.“

(Va urmá.)

DR. GREGORIU SILASÍ.

¹⁾ Pestalozzi in Wochenschrift für Menschen bildung.

INELULU.

— Novela. —

(Urmare.)

„Ce folosu, déca i-am fostu!“ í-i aruncá Vasfi.

„Dar' í-i mai esti și adi,“ reluá Stoic'a. „Ce credi, cá suntu unu prostu și nu știu se descosu pe o mitutica cá ast'a. Sócia-s'a, Mari'a Grecu este de vina, déca Tic'a s'a uitatu cu ochi buni la coconasiulu Pavelu, cá-cí ea ia pusu nisce gargauni în capu, cá se va face cocóna și de-alu de-astea.“ . . .

„Siguru dicit cá are gargauni de-asti'a,“ díse Vasfi cu inim'a indoita.“

„Vorba multa, seraci'a omului,“ respunse Stoic'a: „Fá tu adi, cum ti-am spusu, dá-te pe lângă ea cu frumosulu, jóca cu ea. . . .“

„Aséra, n'a vrutu se íee inelulu dela mine!“ í-i taiá Vasfi cuvântulu.

„N'a vrutu, știu eu de ce, fiendu-cá a cape-tatu eri unulu dela coconasiulu Pavelu.“

„Nó vedi. . . .“

„Dar' lasa-me se-mi ispravescu vorb'a. Tocmai din acestu daru s'a descoperitu tóta tréb'a, cá-cí cocón'a printíendu de veste cá fiu-seu nu este cum ar' trebui se fia, cá merge la orasiu spunédu cá are se-si taie pèrulu și se 'ntórcu cu elu totu ast'a velyoiu cum se dusese, s'a temutu indata cá este vre-o féta la mijlocu și s'a rogatu de coconasiulu Gligore cá se véda ce este, ér' acest'a întrebându de Mari'a Grecului a aflatu totu. Inelulu este dara începutulu norocului teu!“

„Ce norocu! Se știu cá nu me voiu insurá câtu lumea, nu vreáu se iau pe un'a care pórtă în degetu inelu de la unu coconasiu!“ se fagadu Vasfi cu o față atátu de întunecata încátu Stoic'a se spariá de elu.

„Nici eu nu dicit,“ îngâná acest'a în spaim'a s'a, „se-o iai cu acelu inelu în degetu.“

„Ei bine?“ întrebá Vasfi și cautá cu ochi scânteitori în fațăa lui Stoic'a.

„Ei bine,“ respunse acest'a, „sí-lu va scóte ea din degetu.“

„Mi fagaduiesti ast'a?“

„Ti-o fagaduiescu!“

„Vedu bine cá numai cu jumetate gur'a mi-ai datu acésta fagaduintia,“ adause Vasfi cu tristétia.

„D'apoi mai scéte draculu cum s'o scóta la cale cu o féta decum se-ti potu fagadu eu cu inim'a curata unu asemenea lucru.“

„Nó vedi!“

„Dara dicit, cá te place, și de-óre-ce te place 'si va lapedá inelulu.“

„Voiu vedé!“

„Un'a se-mi fagaduiesti inse!“

„Sí adeca!“

„Se nu aduci tu vorba despre ast'a.“

„Ce me credi d.-t'a pe mine? Gândesci cá vreáu se-o facu se me iubésca cu síl'a!“

Turnulu Eifel.

„Sî ori-cîndu vei aduce vorb'a despre ast'a se nu spui nimicu despre mine.“

„Fî pe pace nene Stoica!“

„Sî acum hai, n'audi ce frumosu au inceputu a dîce tîgani. Nu te lasá Vasfi.“

»Nu me dáu, n'ai frica nene Stoica!“

„Vedi asîa 'mi placi!“

Vasfi 'si pusese mân'a cea drépta pe dupa céfa sî inaintá cu pasi sariti spre lavit'ia tîganiloru, ajunsu acolo, incepù se salte, se-si lovésca calcâiele sè se piseze pamêntulu, cum facu fetiorii, cîndu suntu cu voia buna sî audu sunetulu lauteloru. Vre-o alti doi flacâi, cari stateáu impregiuru se indemnara sî ei sî preste puçinu se porni o „chindie“ din cele cum se jucáu p'atunci de flacâii cei sdraveni.

„Te-am vedîutu stîndu de vorba cîm multisoru cu Vasfi?“ întemîná coconasiulu Gligore pe Stoic'a dêrstariulu, „ce a-ti avutu se ve spuneti atâtu de multu?“

„Tóte-su bune coconasiule,“ respunse Stoic'a, „dar' numai clintí din ochi, ci cauta cu ei in alta parte, numai...“ adause elu sî se oprí.

„Ce numai?“ intrebâ Gligore.

„Este vorba de afurisitulu de inelu, déca l'ar' lapedá din degetu, tréb'a ar' fi gat'a, dupa placulu nostru, se tîngui Stoic'a.“

„Chiar' astadi se-lu lapede?“ intrebâ Gligore.

„Ba, nu-i de lipsa cá se fia tocmai adi, póte fi mâne, poimâne...“

Spune-i din partea mea, cá voiu aveá grigia de acésta tréba sî cá multu pâna, — hai se dîcemu, pâna de adi intr'o septemêna, Tic'a Marii Luichi nu va mai portá inelulu ce i l'a datu coconasiulu Pavelu.“

„Brava coconasiule!“ 'lu laudá Stoic'a, apoi se apropiara amendoí de jocu.

Chindi'a erá in toiulu ei.

Acum o jucáu cá vr'o optu flacâi Vasfi i portá sî mi-i aduceá de se invêrteáu cá o volbura. Fetele sî muierile, ba sî ómenii se adunaseru in cercu impregiurulu jucatoriloru sî se uitáu cu dragu la ei, cum prin salturile loru dovedeáu pe de-o parté mladiositatea, pe de alta inse tari'a trupului, vênjos'ia medulariloru sî sanetatea plumâniloru din peptulu loru.

Intre privitóre erá sî Tic'a Marii Luichii, care, dupa-ce ajutase la suratele s'ale de-a intinde lân'a cea uda in gradina, venise impreuna cu celelalte cá se ia parte la jocu.

Totu atunci sosí sî Pavelu din o preâmbulare ce întreprinsese, cá se-si mai potolésca acelu focu, care-lu facuse sè se scóle desu de deminétia, fiindu muncitu de unu neastêperu, pe care nici-decum nu erá in stare a sî-lu talmaci.

Venindu la jocu, din întemplantu vedîu cum Tic'a urmareá cu multa luare amente, ba cu o vedita placere mişcarile conducatoriulu chindiei, care, dupa cum seimu, erá Vasfi, pe care inse Pavelu nu-lu cunosceá, de óre-ce nu-lu vedîuse nici-odata sî cu tóte astea unu sêmtíu tainicu f-i spuse, cá are sè se téma de elu

Merse lînga Tic'a sî-i deté buna dîu'a.

Fét'a, asîa fusese de perduta in vederea jucatoriloru, incátu nu bagase in séma apropierea coconasiului sî tresari neprasnicu la salutarea lui...

„Ce, te-ai spariatu?“ o intrebâ Pavelu cu unu surisu amar.

Tic'a mijí ochii, dar' nu respunse nimicu, cá-ci sêmtíá cum se atintiseru aprópe tóte privirile celoru dimpregiuru sî preste ast'a sî ale lui Vasfi asupr'a ei sî fû apucata de-o sfiéla nespusa.

Nu potemu dîce, cá acésta dispositiune a fetei ar' fi fostu priintiósá pentru Pavelu.

„Nici nu-mi respondi,“ urmá elu vorb'a s'a cîtra fét'a, cu unu glasu cîm aspru.

„Ci...“ îngâná fét'a sî nu potú se adauga nimicu.

Mari'a Grecului vedîuse acést'a întâlnire sî pricepuse indata starea neplacuta in care pusese Pavelu pe surata-s'a prin portarea lui nechibzuita, deci se hotari a o scóte din tarbacéla. Tîneá multu a inaintá dragostile coconasiulu, cá-ci fára cá se-si dee apriatu séma, sciint'ia cá prin ast'a 'sî ajuta sie-si, séu mai bine dîsu inaintéza sî dragostile lui Gligore cîtra déns'a.

Acest'a, adeca Gligore tocmai acum se apropiase de ea sî mai cu minte decátu Pavelu voia se-i sîoptésca cev'a, cîndu Mari'a o luá spre surata-s'a Tic'a.

„Hai surata se-ti spunu cev'a,“ cu aceste cuvinte o prinsese de mâna sî o smuncise de lînga Pavelu, care-i arucá o privire crunta.

Mari'a inse-i zimbise sî-i clintise din ochi, ce'a ce-lu mîngaiá indata. Venindu-si in fire, recunoscuse, cá fét'a numai din mare sfiéla se portase asîa fácia de elu.

Mari'e i facú semnu din capu, cá-i multîemesce, apoi se întórse cá se privésca joculu.

Vederea lui Vasfi 'lu posomorí din nou. Pentru a-se mai linisce puçinu merse in casa.

Mari'a trasese pe Tic'a pâna pe la usi'a gradinei.

„Nu trebuiá se te uiti asîa de uimita la Vasfi,“ i dîse ea.

Tic'a se inrosí, Mari'a voi se-si urmeze vorb'a, dar' nu potú, cá-ci Gligore se luase dupa ele.

„Am venitu se-ti vedu inelulu,“ dîse cîtra Tic'a.

„Ce vréi cu elu!“ 'lu intrebâ Mari'a.

„Am audítu, cá nu-i vr'unu odorú!“ dîse Gligore.

„E dreptu cá nu-i asîa de frumosu cá acel'a pe care mi l'ai datu d.-t'a mie,“ intari Mari'a cu óre-care mândrie.

„En' se-lu vedemu,“ mai dîse odata Gligore sî prinsese pe Tic'a de mâni.

„Lase-me cocóne,“ se ferí acést'a, cautându impregiuru cá óre nu-lu vede cinev'a pe Gligore cum a luatu-o de mâna.

Dar' toti se uitáu la jocu, jucatorii inse eráu incungîurati de lume, incátu nu poté nici unulu din ei se petrunca cu privirile pâna aici.

„Ce mai inelu!“ dîse acum Gligore, aretându pe unu verigasíu de argintu suflatu cu auru sî

impodobitu cu o farimatura de rubinu. „Dă-mi-lu mie, se-ti dău eu altulu in locu, indoitu atâtu de frumosu.“

„Ba numai un'a că ast'a se nu faci,“ se spulberă Mari'a, care se sêmțîá întiepata la inima că de unu sîerpe veninosu.

„Dar' ce are elu cu tine, de vré se-ti strice dragostele cu coconasiulu Pavelu,“ mai dîse ea, apoi prinse pe Tic'a de mâna sî o trase spre jocu.

„Pare că am sfeclitu-o,“ 'si dîse Gligore.

„Grab'a strica tréb'a, trebuiá se iáu lucrulu mai domolu.“

Cu aste se apropiá sî elu de jocu.

Pavelu inse, care se ousese in feréstra, vedîuse totu si incepù sè se téma acum sî de Gligore.

Intru ace'a chindi'a se ispravise. Flacâii 'si luasera palariile din capu, 'si scosesera cârpele de prin sîerpare sî-sî scergeáu fruntea de sudori, apoi mersera de inchinara cu lautarii, că-ci detersa bani unui baiatu de adusesse din cîrcîma o jumatate de rachi. De la acésta cînste nu lipsí Stoic'a dîrstariulu, ba pare că elu tîênuse la gura clon-dirulu cu rachiulu tîmpu indoitu atâtu de lungu că sî ce'altali sî póte că l'ar' fi tîênutu si-ar' fi gîlgaitu sî mai multu déca nu i l'ar' fi luatú din mâni Mihaiu basangîulu, care-lu trecù la soçiuseu George, ér' acest'a-lu dete „primasiului“ dintre lautari.

Fetele se retrasesera intru ace'a, care in gradina, care in sîura, care spre pèreu, că-ci nu se cadeá se casce gur'a la ómeni sî la fetiori, se-i véda cum beau, ér' muierile stateáu impregiuru sî vorbiáu, care cum o taiá capulu sî cum o duríá inim'a.

Pavelu se coborise éراسi in josu, venise in curte sî cau'á cu ochii pe Tic'a, ea inse se retrasese cu Mari'a in dosulu siurei in gradina sî ascultá la vorbele ei.

„Se nu care cumv'a se te impinga necuratulu,“ í-i dîse Mari'a, „sî se-ti dáí inelulu coconasiului Gligore,“

„Dar' ce credi surata, nu am capiatu dóra, mai bine-lu aruncu in pèreu,“ respunse Tic'a cu atât'a hotarîre, încátu Mari'a se linisí indata.

„Ba nici prosti'a ast'a se n'o mai faci,“ o povetîuí ea. „Pastreza-ti inelulu cu sântîenie, că-ci are se-ti fie de mare norocu, are se te faca cocóna.“

„Dar' de cocóna! . . .“

„Te indoiesci,“ dîse de-odata unu glasu care nu numai că-i curmá vorb'a Tîchii, dar' o facù se tresara de spaima.

Érá glasulu lui Pavelu, care condusu de dorulu inimei s'ale, gasise urm'a feteloru sî venise la ele.

Voiá sè se dee in vorba cu ele, dar' nu potù, că-ci indata dupa dînsulu, éta-lu sî pe Gligore acolo.

„Nesuferitul,“ boncaní Pavelu.

„Blastematulu!“ 'si dîse Mari'a aruncându o privire amara asup'r'a lui Gligore.

Nu mai Tic'a nu-si dîse nemicu. Inim'a ei érá in dóue parti. Gîndulu de a se face cocóna, í-i

surideá, dar' despre alta parte i-se pareá Vasfi mai chipesiu, mai voinicu, că de alta-data, ba sî mai cu voie sî cu „curagiú,“ si-apoi sî mai potrivitú pentru dîns'a.

Déca ar' fi fostu se-si dîca sî ea gîndulu de care érá stapânita in acésta clipéla ar' fi trebuitu se ofteze: „cum va voi Domnedíeu!“

Unu sunetu tîpetoriu sî petrundiétoriu alu clarinetului pornitu din mijloculu lautariloru í-i facù pe toti se tresalte.

Griveiu, care daduse vre-o dóue tercóle lânei celei intinse tocmai ajunsese in dreptulu lui Gligore, la acestu tîpetu sfasiétoriu scóse unu urletu uritiosu.

Gligore voi se dee cu petiorulu in elu.

„Ci lasa-lu“ í-i dîse Pavelu aruncându-i o privire incrunzata.

Mari'a luá pe Tic'a de mâna fugí la jocu. Gligore 'si strinse pumnii sî merse dupa ele, Pavelu chiamá pe Griveiu la sine sî-lu mîngaiá. Cânele í-i linse mînu'a, dîndu din códa sî scuturându-se de bucurie.

Sonurile horei care se numiá a miresei, patrundeá in modu difusu la urechi'a lui Pavelu. Tóta lumea alergá sè se prinda 'n hora, numai elu se fi statu aici cu Griveiu?

Cum se apropiá de hora vedîu că se facuse de totu mare. Gligore, Mari'a, Tic'a, amendoi basangii cu nevestele loru, Vasfi, Stoic'a dîrstariulu sî alti multi, multi, ómeni, muieri, fete, flacâi se prinsesera in hora sî o invérteáu de te umpleáí de mîndrie vedîndu-o asiá de mare; frumoasa sî voiósa.

Tîganulu cu clarinet'a dícea de credeá-i că acum, acum i saru ochii din capu asiá se opinteá cu suflatulu.

Pavelu audîndu-lu i-se facù mila de elu.

„Cum se casnesce pentru vre-o doi cruceri sî dóue picaturi de rachi,“ 'si dîse elu.

S'ar' fi prinsu sî elu in hora, dar' nu se îndurá se jóce lînga Tic'a, se-o tîêna de mâna asiá faciá cu tóta lumea, i-se pareá că si-o neiertata destainuire a celoru mai giugasié sêmțîri din inim'a s'a sî a-se prinde lînga alta féta sên muiere nu i-ar' fi facutu nici o placere.

De câte-ori treceá Tic'a pe dinaintea s'a, inim'a incepeá se-i bata asiá de tare încátu i-se faceá că sî cîndu toti din pregîuruulu seu trebuie se-i auda bataile. Resuflétulu i-se inecá sî unu valu de sînge caldu svecneá din peptu spre capulu seu, de érá că sî beatu.

Mari'a Grecu jocá lînga Tic'a. Mereu se uitá la Pavelu că se-i faca semnù se între sî elu in hora, de buna séma credîndu că apoi se va prinde sî Gligore, care priviá sî elu la jocu pierdutu in gînduri.

Vedîndu Mari'a că Pavelu nu-si indreptéza privirile spre dîns'a, cîndu hor'a ajunsese cu dînsese éراسi in dreptulu lui, nici un'a nici dóue, lasá de mâna pe surata-s'a Tic'a sî prindîndu pe Pavelu de braçiú, 'lu trase in hora.

Gligore la asta vedere se ingalbini de mâna, Vasfi se inrosi de cînda ér' Stoic'a borborosi in sine: drace, drace. Nici Tic'a nu pré erá incântata si-apoi cîtu despre Pavelu avé unu sîmtiu, cá sí cîndu acum, acum va trebui sè se cufunda pamentulu sí cà-lu inghitî de viu.

Hor'a mergeá mereu inainte din drépt'a spre stîng'a, frumosu, linu, cu pasi bine cumpetati, numai Pavelu nu scié cum se-si traga sîma sí se mişcă de colo pâna colo, smuciindu fâra de vreme pe Mari'a spre sine, ori apoi isbindu-se de Tic'a.

Fetele, firesce, eráu imbracate serbatoresce, cu andrôce, cu fia cu pui, cu cisme cu tocuri inaiti sí subtîrei, cu flori in pèru sí cu câte o svêrsta de busuiocu in mâna.

Bietulu Pavelu, fie-care pasiu ce-lu faceá in hora, î-i aretá cá nu este la loculu seu, cá lumea trebuie se-lu ia in rîsu sí inca o lume care ar' fi trebuitu se fie incântata de cinstea ce-i dadeá amestecându-se in joculu ei. Si-apoi o vedeá pe Tic'a cîtu este de rusînata, fiendu-cá tocmai prin stîngaci'a s'a, jucatoriulu ei atrageá privirile in-tregei hore asupr'a loru sí cum o vedeá asia mirosulu svêrstei ei de busuiocu, i-se pareá cá mirosulu tamëii, ce arde in cadelnitîa inaintea mortiloru sí se infiorá sí fâra a-si dá bine sîma de ce'a-ce face, lasá mân'a Mariei, lasá sí pe a Tîchii sí se retrase de la hora.

Déca Pavelu ar' fi vedîutu privirea de bucuria cu care cautá in ace'a clipéla Tic'a la Vasfi, s'ai' fi sîmtîtu póte sí mai nefericitu, de cum erá.

Nu se mai suferi printre ómeni, fugi de-acolo, merse spre pèrèu, 'lu trecù, se urcá pe livade in susu, sarí gardulu sí-si urmá drumulu urcându sí vagaun'a care duceá dreptu in vèrfulu dealului, unde erá o cruce sí de unde poteá vedeá nu numai curtea cu jucatori, ci sí mai departe, juru impregiuru muntii, valea, pèraele, holdele, cu unu cuvèntu ceriulu sí pamentulu.

Pavelu le vedeá astea tóte, cà-ci se aruncase pre ièrb'a cea verde sí se uitá, pierdutu in gînduri.

I-i erá urîtu se véda joculu, care de-aici, unde nu poté audí sunetulu lauteloru sí alu clarinetului i-se aretá cá unu lucru fâra întielesu; jucatorii i-se pareáu cá nisce papusi trase de sfóra. I-i erá urîtu joculu sí cu tóte astea nu mai luá privirea de pe elu sí asia se uitá de tîenta la elu încátu de-odata sîmtî, cà-lu ustura ochii sí cîndu se sterse, vedîu cà se umplusera de lacremi.

Cine scie cîtu ar' mai fi statu acolo, déca n'ar' fi venitu unu baiatu se-lu chame la mîsa, cà-ci sosise vremea amédiului.

„Pléca cá viu!“ díse Pavelu càtra baiatu, care o tulí in josu.

Pavelu merse in urm'a lui. Ajungându la pèru 'si scóse batist'a din buzunariu, o inmuiá in apa sí-si sterse ochii cu ea.

Cei din casa eráu dejá asîediati la mîsa cîndu sosí Pavelu.

Mama-s'a vedîu indata, cá bietulu baiatu este muncitu de o dorere. I-si cárm dete cu socotéla ce póte fi, sí-lu compatimí. I scóse supa, o farfurie plina, i puse lingur'a la indemâna sí-lu imbiá cu glasu domolu se mânânce.

Domnulu Stefanu lipsiá, lui nu-i placeá scâr-tîaitur'a lautariloru, sí de câte-ori erá jocu la curte, elu mergeá la orasiu, de unde se intorceá numai càtra séra, cîndu credeá cá totul s'a ispravitu, cá nu mai întâlnesce in curte decátu afara de Mihaiu sí de George multu pe Stoic'a dêrstariulu, cu care se pune de vorba, spunèndu-le de priu gazete, din càrti sí din patianile s'ale.

Pavelu nu avé nici o pofta de mîncare. Din supa luá numai vre-o dóue linguri, rasolulu 'lu lasá cu totul neatînsu, ér' friptur'a cea buna de vitîelu de-abiá o mirosí. De beutu nu se bea la mîs'a domnului Stefanu decátu numai apa rece. Exceptiune se faceá numai cîndu eráu óspeti. Astadi inse nu erá nici unu strainu la mîsa.

Gligore, dupa-ce mîncase, de se saturase, 'si tocmi gur'a cu unu paharu de apa rece, se sterse pe mustetie si-apoi se prinse de-a vorbi.

„Nici eu n'am potutu invetiá se jocu hor'a,“ incepù elu.

Cocón'a Leftera î-i facù semnu se taca, elu inse nu o bagá in sîma, si urmá:

„Sí díeu, m'am casnitu in mai multe rînduri cá se fac' pasii, dar' nu potu sí pace,“ urmá Gligore. „Am vedîutu, cá erái p'aci, p'aci se incurci hor'a,“ díse càtra Pavelu.

Tènerulu nostru amicu facù o mişcare de nerabdare.

„Eh, coconasiule,“ adause Gligore, „dóra nu te vei superá de atîtu lucru, ci cá noi nu suntemu facuti pentru jocuri badaranesci — tîeranesci voiám se dícu, noi nu scim jocá de cîtu svaltîuri, polci. . . .“

„Ce folosu . . . aici la tíera . . .“ ingâná Pavelu, „ . . . unde nu suntu coconitîa. . .“

„Dar' suntu fete . . .“ 'lu intrerupse Gligore.

Cocón'a Leftera vedîndu cá nu isbutesce cu semnele díse de-odata: „se lasamu vorb'a ast'a.“

„S'o lasamu!“ se grabí a se invoi Gligore.

„Dar' pentru-ce,“ intrebá Pavelu sí se uitá cu mirare cîndu la muma-s'a cîndu la Gligore, cà-ci i-se pareá cá sí cîndu ar' aveá se pastreze o taina inaintea lui. Acésta observatiune î-i merse cá unu cutîtu la inima. Nu sciá se-si esplice temerea de care fù apucatu naprasnicu.

„Fetele,“ re'ncepuse elu, mai multu pentru a-si imprasciá temerile ne'ntielese, de cîtu din vr'unu interesu pentru acestu lucru, „fetele sciu cá jóca svaltiu sí polc'a, ast'a ai voitu se díci?“

Gligore nu respunse nimicu.

„Hai se mergemu, se vedemu,“ díse Pavelu sarindu de pe scaunu, cà-ci mîncarea erá ispravita sí pare cá nu-lu mai rabdá aici intre mama-s'a sí Gligore.

„Baiatulu se scârbise asia de bine de hora, încátu credeám, cá i-s'a taiatu tóta poft'a de-a mai dá façia cu jucatórele. D.-t'a m'ai stricatu

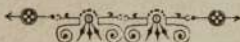
totu rostulu," dîse cocón'a Leftera incetinelu cãtra Gligore.

"Nu face nimicu cocóna, nu te teme. Tîc'a se va mârítã dupa Vasîi, ast'a-i mai multu cá si-guru," respunse Gligore apoi se grabí a urmã pe Pavelu.

"Mi-e frica se nu te însiele," 'si dîse cocón'a Leftera. "Lu compatimescu pe Pavelu, dar' mai bine adi puçina machnire, decãtu o vietîia intréga gresita. Numai de n'ar' sêmîti, cã-i lucrãmu inpotriva, cã-ci ar' fi in stare se-si faca sie-si in ciuda, numai sî numai, cá se remãna dupa capulu seu. 'Lu sciu eu sî de-ace'a: indurãte o Dómne cu o biéta mama sî feresce-o de acést'a amaretiune, care i-ar' curmã firulu vietîiei s'ale."

La aceste din urma cuvinte cocón'a Leftera 'si impreunase mâniale sî redicase ochii spre ceriu.

(Va urmã.)

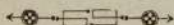
Tie! . . .

Se taci la intrebarea
„Aici cum ai traitu?”
De scî ca-altui dorere,
La plãnsu nu te-a pornitu.

Se nu graesci vre-odata
Cã tineru tu ai fostu,
De scî ca-aici in vietîia
Erãí — cá sloiu gheçiosu.

Se nu dîci nicî-odata
Cã 'n lume ai traitu —
De n'ai iubitu pre nime
Sî neiubitu ai fostu! . . .

Emil'a Lungu-Puhallo.

La O . . .

Cu tine façia 'n façia am statu,
De dulce dragoste 'mbetatu,
Cu ochi uscati, — sî nemiçatu . . .
Cu mine façia 'n façia-ai statu,
Cu ochiulu trîstu sî 'nlacrimatu,
Cu sênu de doruri sfarêmatu. . .

Noi doi de-atunci ne-am despartîtu,
Tu nu mai plangi, tu m'ai minçitu,
Totu ce-a trecut 'ti par' nimicuri;
Dar' déca atunci'a eu am statu
Cu ochi uscati, sî nemiçatu
Adi ochii-'mi suntu isvoru de picuri.

1887.

Georgiu Simu.

UMBRE DE IUBIRE.

— Poesia in prosa. —

Corneliei.

I.

„Ia-ti tôte ale t'ale sî pléca,“ mi-am dîsu intr'o dî. Sî am plecatu. Dorinti nepetrunchese me mânãu c'o furia nebuna in departarile lumei. Ele lucrãu in mine cá nescari poternici vapori in cazanulu unei locomotive. „Voiu plecã“ gãndiãm dóra va se afu cev'a. Dorintiele mele inse, nu-mi spuneãu ce. Nu-mi spuneãu nimicu, nici incatrau se plecu, nici pentru care pricina. Tóta vorb'a lorú erã: pléca, dute; dute, pléca. Le-am facutu voi'a. Am lasatu cu amaru vétr'a parintiloru mei; pe-unu tata sdrobotu de greulu vietîiei, frati sî sorori sî inca pe cine? E lesne de gãcitu: pe cine pururea portu in sufletulu meu.

Unii plãngeãu, altii me mângaiãu, pe cându ei nemângaiati svêrleãu vãpãi de radie in ochii mei abatuti sî indurerati. Cându erãm afara de satu, indereptu-mi sî inainte-mi se redicãu par' cá dóue colonne dreptu simbolulu trecutulu sî viitoriulu meu, dóue colonne inalte, grontiuorse sî negre. In midiloculu lorú stãm eu, presentulu. Stãm pironitu loculu. Se mergu inainte, nu se póte. Se plecu indereptu, asemenea. De-a drépt'a sî de-a stêng'a dóue prapastii ingrozitóre. Cerculu vederei mele mi s'au intunecatú atunci. Sêmîtiãm cá totu mai multu pieru, pieru, pieru presentia mea . . . sêmîtiãm cá slabescu, cadu columnile preste mine, me cutropescu, pieru, pieru, pieru ucisu de trecutulu sî viitoriulu meu. Curagiú! Am datu unu pasiú inainte sî am vedíutu cá totulu e o chimera. Am plecatu mai departe. Dupa câtív'a pasi in sufletulu meu se isbiãu echourile poternice ale sbuciumulu de inima ér' gãndulu 'mi sîopteã mereu in tocitulu creeru cá bucuri'a mea mi-am beut'o de multu; paharulu ce mi-a slugitu la desiertarea ei, s'a sdrobotu. Fãra de ea am remasu o umbra raticitóre in desiertulu trecutulu sî viitoriulu meu.

Pustíulu din Sahar'a nu este asîa de greu
Cum e de greu pustíulu din trîstu sufletulu meu
Sahar'a póte baremí privi stelele 'n ceriu
Pe cându eu nu potú alte decãtu unu cimiteriu.

II.

Fac'ã ce me conduce prin intunecimile vietii abiã cá mai arde. Lumin'a ei scade din óra 'n óra, din minutu in minutu. Din tôte radiele vietîiei nici un'a nu mi-a remasu credintiósã decãtu radí'a iubirii. Intréga nadejdeã mea e radímata pe acésta radí'a. Vécuri de a-si trai, ea vécuri mi-ar' luminã. De* ace'a nimicu nu me dóre mai multu decãtu consciintí'a nepasarei t'ale. Ferulu rosíu ce imblândiesce tigrulu sî mulcomesce hien'a nu póte se arda asîa o rana, cum arde in sufletulu meu, dorint'ã nebuna dupa tine, si tu cu tôte astea nu versi nici macaru unu picuru pe ran'a sufletulu meu; unu picuru din isvorulu mângãerei, unu

picuru din fântân'a speranței, unu picuru ce ar' vindecă unu secolu de dorere. . . .

Eu 'ti cersăscu mântuirea mea, tu 'mi întindî abia unu codru de păne. Rabdarea mea a sburatū dejă că unu calu neprasnicu și cutropitoriu luându in côm'a și cōpitele s'ale, pacea inimēi mele. Drumulu seu de-atunci e nesfârșitu și nu se va opri pōte decātu in vĕrtegiulu selbatecu alu pustfetatēi, unde vre-o dihania fāra mila o va sfășă, dihani'a numita in limb'a omenēscă nebunia. . . .

Dēca poti dar', scurta-mi căile rataciriloru vietēi, redă-mi ērași mie, dī se-mi oprescu pasiulu slabitu și tremuratoriū, că se nu mai cautu zadarnicu pe cine nu voi gasi decātu in sufletulu ce ti-l'am lasatu tfe. . . . Dă, că-ci tfe ti-am traftu și vrēu se moriu totu nu mai tfe. . . . Dī cā primesci se-ti mai traescu baremi o clipa, o clipa in care se ne potemu repovestī cu ace'asi gura, cu acel'asi avēntu povestile vietiloru nōstre. . . .

Er' dēca nu me iubesci și nici cā m'ai iubitū vre-odata, a fostu cā se faci iubirea mea și mai poternica. Eu me sēmtu nedespartitū de tine intocmai cā pomulu de radacina, cā frundi'a de crēnga. Cāndu se va uscā radacin'a va perī și pomulu și cāndu frundi'a va picā sēmti-voiu cā mi-a sositū ērn'a vietēi. . .

Tu poti se me ocolescī cātu vei vrē cā-ci eu pururea voiu fi cu tine. Poti se strabati lumea din polu in polu, se te lupti cu desiēturile Africeī și se calci pe nasipulu ardietoriū alu Florideī cā-ci sufletulu meu vecinicu va pluti inaintea t'a. In ceriuri chiar' se sbori, voiu rogā pe Tatalu sfāntu se me faca unu lucēferu in prēm'a luminatei t'ale fiinti, sēu o ghirlanda in corōn'a t'a de glōrii și se me tiēna pururea alaturi de tine.

Iubirea mea va topi inghetulu și gerulu de sub petiōrele t'ale cāndu polulu te va prinde in vraj'a lui și ori și cātu ai voi se me alungi, eu totu mai multu apropiā-me-voiu de tine. Fiinti'a mea inaintea ochiloru tei vei sēmti-o cā unu blastemū ingrozitoriu, vei suferi inse și tu, cum suferu eu neindurarea și impetrarea t'a. . . . Ti-oiu sōrbe vederea cāndu vei voi se trimiti cele mai dulci clipiri din ochii iubitului teu și fulgerulu amentiriloru 'ti va sguduī creerii cāndu vei cercā se nu-ti mai aduci aminte de mine. . . . Cāndu cele din urma gāndiri ale mele se voru isbi de paretii reci și fiorosi ai mormēntului, din sēnulu meu sdrobotu va resari inca unu cāntecu ce sburāndu pāna la tine te va face siguru se rīdi de nebunia ori se plāngi de dorere. De vei avē mila sburā-vei din departarile lumēi se-mi inchidi tu ins'ati uscat'a mea pleōpa. Atunci nu-ti voiu mai spune nimicu. Nu voiu mai cercā se rescolescū cenus'ă trecutelorū vrēmi cā-ci m'asi teme cā foculu iubirii m'ar' tredī la o nōua vietīa. . . .

Umblat'am destulu prin padurile nedumeritelorū speranție, gustat'am destulu verdēti'a lorū atfpitōre, cercat'am destulu se calauzescū dimpreuna cu ele oceanele vietii — dar' ele totu

nu mi-au datu scar'a pe care se potu urcā naltimile uriasē. . . .

"Ia-ti tōte ale t'ale și plēca" mi-am dīsu intr'o dī. Și am plecatu, dar' scurt'a mea cale mi s'a parutu o lume intrēga și dorinti nepetrunse me mânău c'o furia nebuna indereptu la vēr'a parintiloru mei, aprōpe de „plopii fāra satiu.“

Siardu, Aug. 1889.

T. H. Popu.

Cronica. — **Scōla romana superiōra de fete** se intentionēza a se infientīa in Lugosiu. La conferinti'a prima tiēnuta in acestu obiectu, la initiativ'a damelorū romāne din Lugosiu s'a și subscrisu frumasiē'a suma de 1200 fl. v. a. — Felicitamū sinceru pe fratii nostri din Lugosiu și din tiēnăturile Lugosiuului și Făgetului pentru acēsta fericita idea și le dorimū celu mai stralucitu succesu.

Cursu de limb'a romana. Dlu profesorū gymn. Ioanu Popea la indemuulu mai multorū parinti, ale cārōru fiice cercetēza scōlele straine din Brașōvu, sēmtiēndu și insusi necesitatea de a dā ficelōru romāne o adevērata cultura, care nu pōte fi decātu pe bas'a unei temēnice cunoscintē a limbei lorū matērne, a deschisu la 27 oct. unu cursu de limb'a și literatur'a romāna pentru fetitiē. Nu potemu din destulu laudā acēsta romānēscă hotārire a dlui profesorū Popea, fiēndu adēncu sēmtita necesitatea unui ast'felu de cursu. Parinti ficelōru romāne dela institutēle de invetiāmēntu straine voru fi de siguru recunoscatori zelosului domnu profesorū Popea.

Congresulu etnografiloru s'a tiēntu estu-anu la Paris și a duratu optu dīle intregi. Membrii congresului s'au ocupatu cu o staruintia și animatiune dēmnă de frumōsele teze ce li-au luatū in pertractare. Au fostu representata Franci'a, Angli'a, Belgi'a, Spani'a, Rusi'a, Americ'a, Afric'a, Asi'a și chiar' Oceani'a. Romāni'a aveā se o repesente dnii Esarcu, Urechia și Butculescu. N'au participatu inse numai cestu din urma. In sal'a siēdintiēlorū alaturea cu bustulu repausatului presiēdinte Carnot se aflā și acel'a a dlui Urechia. Dlu Butculescu s'a portatu cā unu bravu romānu sustiēnēndu cu caldura și eruditiune faciā cu delegatii unguri caus'a romānilorū in hotārele lorū stravechi teritoriale. — In dfu'a de 5 Oct. candu d.-s'a aveā se-si cetēscă memoriulu seu, biroulu asiēdiā in sal'a mare dela colegiulu de Franci'a portretele M. M. L. L. Regelui și Reginei Romāniei decorate cu stofe romānēscē dela Muscelu. — Cāndu sfērsi dlu Butculescu congresulu isbucni in aplause și strigate: „Vive le Roumaine!“

În ședință de închidere a congresului, ilustrul membru Oppert dela institutu, a propus congresului că viitoră sesiune se o țîena la Bucuresci. — Delegatul Angliei ceru se fia în Londr'a, oferindu din partea guvernului seu chiar' locuință gratuita pentru 150 de membrii. — Asemenea făcu delegatul Belgiei. — Dar' dlu Oppert, ascultându caldurósele cuvinte ale d-lui Butculescu, dîse cu vócea s'a autoritara: — „Nu, domniloru, se nu ne gândimu la alta localitate pentru viitoriulu congresu ci numai la Români'a. Pe acolo s'au strecuratu cele mai multe din natiunile Europei. Ea este leagánulu multor'a din aceste natiuni. Apoi este țîera, care sî prin organele ei sî prin imensele progrese ce le-a realizatu în câțiv'a ani, merita tóta atentiunea sî simpatia sciintiei.“ — La Bucuresci! la Bucuresci! strigara atunci sutele de membrii ai congresului cu ce'a mai mare emotiune. Sî acést'a se sî edisè cá hotarîre a Congresului; — sî prin urmare congresulu etnografiloru se va intr'uni pe viitoriu în capital'a Romaniei.

O inventiune. Mechaniculu sî lacatariulu Buschek din Brasíovu a inventatu unu mecanismu de ventilatiune a ferestrilor. La unu edificiu cu mai multe etagii tóte ferestrite se potu de-odata inchide sî deschide la o simpla apesare a mecanismului. Acésta inventiune va fi de mare folosu cu deosebire pentru spitale, scóle, hotele, cafenele sî magazine. Ea a fostu patentata pentru Austro-Ungari'a sî Germani'a; sî dupa cum ni-amu convinsu prin intuițiune propria, e fórté practica.

Bilete de caletorie pe căile ferate r. u. de acum înainte se voru poté cumperá nu numai la cassele statiuniloru, ci sî la oficiile postale.

Doi regenti noi au intratu în funcțiune la 1 l. tr. Acesti'a suntu regentii (capitani regenti) republicei San-Marino: Domenico Battori sî Marino Nicolini. În cuvéntarile loru de instalare promisera serbatoresce, cá voru traf în pace cu tóte statele Europei; ei deci nu voru pretinde credite pentru pregatiri de resboiu sî prin urmare pacea Europei din partea acést'a nu va fi amenintata. Republic'a San-Marino are o întindere de 12 miluri patrate, are cev'a preste 7300 locuitori; sî cu tóte astea are dóue consilii: unulu mare de 60 membri sî altulu micu de 12 membri pentru legislativa. Capitani regenti pentru esecutiva se alogu pe câte 1/2 de anu. Cheltuelile sî veniturile republicei suntu de câte 70,000 franci, datori'a de statu 21,000 fr. Armata are 1189 ómeni.

Dile critice în 1890. Rudolf Falb a cărui prorocii s'au implenit în anulu curente, prevestese de pe acum dílele critice ale anului viitoriu. Éta acele díle: Díle mai grele 20 Ianuarie, 19 Februarie, 20 Martie, 31 Iulie, 30 Augustu sî 28 Septemvrie. — Mai puçinu grele: 5 sî 19 Aprilie, 4 Maiu, 3 Junie, 4 Iulie, 13 Octomvrie, 12 Noemvrie sî 12 Decemvrie. — Sî mai puçinu grele: 6 Ianuarie, 5 Februarie, 18 Maiu, 17 Junie, 17 Iulie, 15 Augustu, 14 Septemvrie, 26 Noemvrie sî 26 Decemvrie.

Causa de divortiu. Duces'a de S. a arangiatu în castelulu ei din padurea dela Fontainebleau (aprópe de Paris) o serbare filantropica, a cărei'a momentu mai interesantu a fostu premiarea acelei dame din societate, care are perulu celu mai frumosu. La unu semnu datu, damele se retraseră în odaile laterale, unde le asceptáu deja camerierele (fata în casa), fia-care din dame se inveli cu câte o mantá sî cu perulu despletitu se înfaçisara érași în sala. Dupa o scurta sfatuire, se dete unanimu premiulu antáiu frumósei contese de Serrant sî dómn'a cásii insciintá despre resultatu pe domni, cari nu fusesera lasati înlauntru la darea premiului. Spre mirarea totoruru, se redicá contele Serrant sî dîse, întorcându-se cátra dómn'a casci:

— Ducesa, judecatorii pentru darea premiului au fostu amagiti, soçi'a mea e unu ángeru, dar' are pèru scurtu sî raru, prin urmare a avutu pèru falsu.

Acésta marturisire pe façia a îndemnatu pe contesa se cèra despartirea de barbatu-seu.

Necrologu. — **Susana Nasta** nasc. **Wallner**, veduva de anteprenoru sî proprietarésa de case în Sibiu, în 12 l. tr. la 1 óra d. a. si-a datu nobilitulu seu sufletu, dupa unu morbu îndelungatu, în etate de 61 ani, în mânilé Creatoriului — deplânsa de: fii sei Luis'a Popescu nascuta Nasta, Alesandru Nasta functionariu de banca, Victoru Nasta functionariu de banca, — de nor'a s'a Irin'a Nasta n. Constantinides, sî de ginerii sei Mateiu Savu pretore, Victoru Popescu avocat, Josifu Popescu ingineru. — Condolentéle nóstre sincere duiósei familia!

Bibliografia. **Noaue-spre-diece Omilii** ale celui dintru sfiuti Parintelni nostru Joan Gurá-de-a ur la Epistola sfântului Apostolul Paul cátra Romani traduse de Constantinu Morariu cooperator la biserica s Parascheva din Cernáuț sî Stefan Saghin dr. de s. teologie. Unu volumu de 296 pagine 8-o mare. — Pretiulu unui esemplariu e 1 fl. seu 2 franci.

Istoricul școalei reale greco- (adecá „ortodox“-) orientale din Cernáuț. Prelegere publica tienuta de Constantinu Morariu cooperatoru la biserica s. Parascheva din Cernáuț. Unu studiu istoricu-literariu de mare valóre. — Pretiulu unui esemplariu e 30 cr.

— Ambe opurile acestea se vëndu în folosulu societatiei „Scóla româna“ din Bucoviua; si asié cei ce sî le procura înaintéza sî unu scopu nationalu-culturalu. Se potu procurá si dela noi =

Aronu Pumnul. Voci asupr'a vietii sî însemnatáti lui, dinpreuna cu documentele relative la înfiintierea catedrei de limb'a sî literatur'a românesca la gimnasiulu superioru din Cernauti, precum si scrierile lui merunte si fragmentare publicate de drulu Joanu a lui G. Sbiera, profesoru i. r. la universitatea din Cernauti, membru alu Academiei române din Bucuresci etc. Cu spesele acordate de fundatiunea Pumnuléna de catra „Societatea pentru cultura si literatura româna în Cernauti.“ Cu portretulu lui Pumnulu. Cernauti, 1889. Editur'a societatii. — Tipografi'a archiepiscopala. Se vende în folosulu fundatiunei Pumnul-ene cu 2 fl. esemplariulu.

Gramatica limbei române întocmitá pentru școále secundare și civile de Nicolau Pilța, profesorú la gimn. românú greco-orient. din Brașovú. — Edițiunea a doa îndreptată. — Brașovú. Editura Tipografiei Alexi. 1889. — O recomandamú

atențiunii tuturor barbatilor de scôla precum și a privatilor, cari n'au avutu fericirea de-a-si însuși în scôla cunoștințele de lipsa la o corectă vorbire și scriere a limbei române. — Pretiulu unui esemplariu trimisu franco e 1 fl. 30 cr.

Calendare pe anul 1890. Pâna acumu ni s'au trimisu :

Noul Calendar de casa publicatu de Tipografi'a Alexi din Brasiovu. Pre lângă partea calendaristica benedictata și inavută cu povetie economice, aduce portretulu baronului Leonid'a Popu și o lectura bogata de instructiune și distractiune, asié : „Decătu invetiatura pe jumetate mai bine nimicu“ naratiune, „Alternative“ rapsodie, „Apropiarea primaverii.“ „Cuculu.“ „Copii și Parentii.“ „Unu juramentu.“ — multime de glume și numeroșe illustratiuni intercalate în textu. Pretiulu 30 cr. (+ 5 cr. porto postalu.)

Amiculu Poporului întocmitu de Gr. Sim'a alu lui Ion. prelânga partea calendaristica cuprinde unu bogatu materialu de lectura din care însemnamu aici : „Amintiri din copilăria.“ „Cenușotoc'a.“ „Evangelia cea mai alésa.“ „Aerulu din punctu de vedere igienicu“ „Ingrigirea albineloru primaver'a.“ „Drevelé că mijlocu de vindecare a vinurilor bolnavé.“ „Pregatirea casului din lapte de vaca.“ „Vorbe“ și multime de Poesii dela cei mai buni poeți români, precum și specimene din literatur'a populara și multime de anecdote și glume. Pretiulu 50 cr. (+ 5 cr. porto postalu.)

Calendarul Calicului este cu multu mai bogatu în partea de lectura umoristica decâtu celu din trecut, asiă între altele aduce : Despre întunecimile anului 1890. Regentulu anului, Stan Pațitulu, Doina țigănesca de A. Boc'a, Canteculu gintei țigănesci, Haidati frati la Bucuresci ! poesie ; Adio cultura, poesie ; Tatalu nostru modernu și 26 anecdote ilustrate. Pretiulu 36 cr. (+ 5 cr. porto postalu.)

= Tôte acestea trei Calendare se potu procurá și dela noi. =

Turnulu Eifel (vedi illustr. de p.e. pag. 265) este un'a dintre cele mai mari minuni ale vécului. Elu se afla redicatu pe teritoriulu espositiei dela Paris și are o inaltime de 300 metri, adeca e cu multu mai înaltu decâtu ori-care alta zidire din lume. A fostu redicatu din partea ingineriului Eifel, dela care 'si și trage numirea, și a costatu aprópe 6 milióne franci.

Chiar' acum au aparutu :

Pretiulu unui esempl. cu porto francatu 65 cr. Se pôte procurá dela „Cancelari'a Negrutiu.“ în Gherl'a.

Glume.

Strategia. Matusi'a (crescătóre) : Anicutio, nu fi prea cocheta cu dlu X., elu va crede că-lu iubesci și se va face îndrasnetiu, ast'a e periculosu. . .

Fét'a : Chiar' ast'a vréu eu matusica! . . . că-ci se vedi, am aflatu dela spalatorés'a nóstra, că si-au pusu de gându sè se însóre. Elu n'are parenti, și a-si scapá și eu odata de tutel'a d-t'ale.

Numele teu. . . Unui baetielu care se duceá pentru antâi'a data sè se spovedésca, preotulu i-i dîce se spuna **Credeulu.**

- Nu 'lu sciu.
- Spune Tatalu nostru.
- Nu-lu sciu.
- Spune dupa mine: Tatalu nostru.
- Tatalu nostru. . .
- Carele esti în ceriu. . . .
- Carele esti în ceriu. . . .
- Fie. . .
- Fie. . .
- Numele teu. . .
- Nicolae Papalapte, parinte.

La gara. — Domnule șiefu, am unu biletu de clas'a a două. déca pasîu schimbá pe unulu de clas'a I, n'asîu poteá ajunge mai repede?

Un'a pentru alt'a. Mai eri unu domnu se luase dupa două fetiscane prin gradin'a Metropoliei.

— Cine o fi boulu est'a, disera ele cându esira din gradina.
— Domnișóra, dise tenerulu facîdu-se că nu a auditu, n'ati vedîtu d-vóstra, me rogu, dóue vitielusie care au trecut prin gradin'a metropoliei?

Proprietariu, Redactoru respundietoriu și Editoru: NICOLAE F. NEGRUTIU.

Gherl'a Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu 1889.